भूमि अधिकार अभियान
मासिक खबर

वर्ष : १ अङ्क : १२ असार, २०७२

मस्यौदा संविधानमा परिमार्जनको प्रस्ताव :

संविधानको प्रारम्भिक मस्यौदामाथि राष्ट्रिय भूमि अधिकार मञ्चले परिमार्जनको प्रस्ताव गरेको छ । यस्तो प्रस्ताव संविधासभा सदस्य, सभाध्यक्ष, संविधानका मस्यौदाकार र दलका नेताहरूलाई बुझाईएको हो। विभिन्न जिल्लामा भएका छलफलमा मञ्चका सदस्यहरूले आफ्ना सुझाव पनि दिएका छन् ।

मञ्चको सुझाव

भूमिको अन्तिम र वास्तविक स्वामित्व राज्यसँग हुनुपर्ने । कृषियोग्य भूमिमा किसान (महिला/पुरुष) को अधिकार सुनिश्चित गर्नुपर्ने । गुठी सञ्चालनका लागि कृषियोग्य जग्गा राखिएको भए सो जग्गाको प्रभावकारी उपयोग र उत्पादन वृद्दिका लागि किसानको हक कायम गर्नुपर्ने । भूमि नभएकालाई विकल्प नदिई बसिरहेको स्थानबाट हटाउन नपाउने । भूमिमा वास्तविक मोहीको हक स्थापीत हुनेगरी दोहोरो स्वामित्व अन्त्य गर्दै किसानको हितलाई ध्यानमा राखी वैज्ञानिक भूमिसुधार गर्नुपर्ने । विदेशी नागरिक वा बहुराष्ट्रिय कम्पनीहरूले जग्गाको स्वामित्व नपाउने व्यवस्था गर्नुपर्ने ।

नीतिगत सुझावहरू

कसलाई	के विषयमा ?
भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	विर्ता नियमावली संशोधनका विषयहरू भुकम्पप्रभावित समुदायको लागि गर्नुपर्ने व्यवस्था
कृषि तथा जलस्रोत समिति, व्यवस्थापिका संसद	कृषि तथा भूमिसुधार मन्त्रालयका कार्यक्रम सम्बन्धमा
अध्यक्ष, भूकम्प राहत एवं पुर्नस्थापना अनुगमन समिति	कृषियोग्य जग्गा संरक्षण विषयमा

भुकम्पबाट प्रभावितलाई घर बनाउनको लागि बैंकमार्फत दिने भनिएको ऋण सुविधा धितोको अभावमा भूमिहिन, मोही, विर्ता र गुठीका जग्गा कमाउने किसानले (अन्य विशेष व्यवस्था नहुँदासम्म) नपाउने अवस्था भएकाले यस्ता परिवारका लागि राज्यले नै सुरक्षित स्थानमा जग्गा सहित विशेष आवास योजना लागु गरी घर बनाउन सहयोग गरिनुपर्दछ ।

एकिकृत बस्ती विकास गर्दा केही देशमा कृषियोग्य जग्गाको नोक्सानी भई खाद्यसंकट बढेको अनुभवलाई ध्यानमा राखी वस्ती बसाल्दा विकल्प हुँदासम्म कृषियोग्य जग्गा उपयोगमा नल्याउने निती लिईनुपर्दछ।

संयुक्त पुर्जा बनाउने थपिए

असार महिनामा १२७ किसान जोडीले संयुक्त पुर्जा बनाएका छन् । उनीहरूले करिव २०.९७ हेक्टर क्षेत्रफलको जमिनमा संयुक्त पुर्जा निर्माण गरी भूमिमा महिला-पुरुषको बराबरी स्वामित्व कायम गराएका हुन् । यसरी पुर्जा बनाउनेहरू नुवाकोटमा ६६, सुनसरीमा १५, सप्तरीमा १३, कैलालीमा १२, कञ्चनपुरमा १०, बाँकेमा ४, दाङमा ३ र पाल्पामा २ जोडी छन् ।

अधिकार दावीमा मञ्चको प्रयास

भूमि अधिकार मञ्च, सुनसरीको पहलमा गाउँ मञ्चमा सङ्गठित ४ परिवार किसानले १ बिघा १० कट्ठा १८ धुर जग्गा बेदखली वापतको क्षतिपूर्ति लिएका छन् । कैलालीको अत्तरिया नगरपालिकाको गेटा गाउँमा बसोबास गर्दै आएका १६ परिवारले नगरपालिकाबाट सिफारिस लिई मालपोत कार्यालयमा श्रेष्ता कायम गराउन निवेदन पेश गरेका छन् । सप्तरीको मधुपट्टी गाविस वडा नं. ३ का फूलाई रामले आफूले वर्षौदेखि जोतभोग जमिनमा मोही हकको लागि सर्वोच्चमा निवेदन गरेका छन् । फूलाईले २ क, कित्ता न. १४१ को ३ बिघा १७ बिघा जोतखन गर्दै आएको वर्षौ वित्यो तर मोही हक पाउन सकेका छैनन् । सिरहाको सुखवा नन्कारकट्टीका १३ परिवार भूमिहीनलाई जवरजस्ती उठिबास गराउन खोजिएपछि जिल्ला भूमि अधिकार मञ्चको पहलमा मानव अधिकार आयोगको क्षेत्रीय कार्यालय, र जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा पनि निवेदन पेश गरिसकेको छ ।

जग्गा नहुने पनि किसान हुन्छन्

सरकारले वितरण गरिरहेको किसान परिचय पत्र आफ्नै जग्गा नभई अरुको जग्गामा काम गर्ने भूमिहिन किसानले पनि पाउनु पर्ने माग गरेका छन् । परिचय पत्र दिँदा महिला किसानको प्राथमिकतामा राख्न सुझाएका छन् । जिल्ला भूमि अधिकार मञ्चले वारा, वाग्लुङ र धनकुटामा छलफल आयोजना गरी साना, भूमिहीन र महिला किसानहरूले आफूहरूलाई राज्यले उपेक्षा गरेको गुनासो गरेका छन् ।

भू-उपयोग नीतिबारे छलफल

जिल्ला भूमि अधिकार मञ्च, रसुवाले भू-उपयोग नीतिबारे छलफल थालेको छ । पुर्ननिर्माणसँगै भूउपयोग जोडिएर आउने भएकाले मञ्चले छलफल शुरु गरेको हो । लहरेपौवा, धैबुङ र भोर्लेका गाविस सचिव र राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरू र किसानहरूसहित ४१ जना सहभागी थिए ।

सामाजिक लेखाजोखा भयो

दाङ र रसुवा जिल्ला भूमि अधिकार मञ्चले वार्षिक योजना, क्रियाकलपा तथा बजेटको उपयोगिताबारे सामाजिक लेखाजोखामार्फत सार्वजनिक गरेका छन् । लेखाजोखामा प्राप्त सुझावलाई समेटेर अघि बढ्ने मञ्चहरुको प्रतिवद्दता छ ।

भूमिघर बन्यो

जिल्ला भूमि अधिकार मञ्च कैलालीको पहलमा सेहरीमा भूमिघर निर्माण भएको छ । भूमिघर निर्माणको लागि २ लाख ६ हजार ९ सय ८० रूपियाँ खर्च भएको छ । यसको लागि सामुदायिक आत्मनिर्भर सेवा केन्द्रबाट १ लाख रूपियाँ र बाँकी १ लाख ६ हजार ९ सय ८० रुपियाँ स्थानीय सङ्गठनले जनश्रमदानबाट जुटाई भूमि घर निर्माण कार्य गरेका छन् ।

वन र भूमिहीनको सहसम्बन्धबारे छलफल

एशियाली किसान सङ्गठनको सहयोग र राष्ट्रिय भूमि अधिकार मञ्च, नेपालको सहजीकरणमा वन नजिक रहेका किसान तथा उत्पादक समूहहरूको अवसर, समस्या र चुनौती विषयक गाँउ तथा जिल्लास्तरीय छलफलहरू भए । नवलपरासी तथा बारा जिल्लाका विभिन्न ६ गाँउ मञ्चमा र दुवै जिल्लामा जिल्ला स्तरीय छलफल गरिएको छ । सामुदायिक वन र कृषिको सहसम्बन्धमा भूमिहीन किसानहरूले आफूले भोग्दै आएका समस्याहरूबारे छलफल गर्दै त्यसको समाधानका उपायहरू खोजिएको थियो ।

वार्षिक समीक्षा भयो

असार १९ र २० मा भूमि अध्ययनघर ठिमुरा चितवनमा भएको वार्षिक समीक्षामा १९ महिला र २१ पुरुष गरी ४२ जना सहभागी भए । समीक्षामा गत साउन २०७१ देखि असार २०७२ सम्म सञ्चालन भएका गतिविधि, यसबाट प्राप्त उपलब्धी, उपलब्धी प्राप्त गर्न अपनाइएका प्रक्रिया तथा चरणहरू, अभियान सञ्चालनका क्रममा आएका चुनौती र त्यसलाई समाधान गर्न अपनाइएका अभ्यासबारे छलफल भयो । साथै आगामी तीन महिनाको योजना सामूहिक छलफल गरी निर्माण गरिएको छ ।

४३० अस्थायी घर बनाउन सहयोग

सामुदायिक आत्मनिर्भर सेवा केन्द्र र वर्ल्ड जिविस रिलिफको सहकार्यमा रसुवा जिल्लामा भूमि अधिकार मञ्चमार्फत लहरेपौवा, धैबुङ र भोर्ले गाविसमा ४३० अस्थायी घर निर्माण कार्य सकिएको छ । गाउँ भूमि अधिकार मञ्चमा सङ्गठित सदस्यहरू जो भुकम्पबाट प्रभावित भएका थिए, उनीहरूको लागि अस्थायी आवास निर्माण गर्न प्रति परिवार डेढ बण्डल जस्तापाता, १ केजी तार, डेढ केजी किलाकाँटी, हम्मर र हाते सहयोग गरिएको थियो ।

किसानलाई सहयोग

सामुदायिक आत्मनिर्भर सेवा केन्द्र र केयर नेपालको सहकार्यमा सिन्धुपाल्चोकको दुवाचौर, बाँसखर्क, भोताङ र बरुवा गाविसका ३ हजार ५ सय ४५ परिवारलाई ७ हजार ९० वटा सुपरग्रीन व्याग र तरकारीको विउ उपलब्ध गराईएको छ । जिल्ला भूमि अधिकार मञ्च, नुवकोटको सहकार्यमा ८ गाविसका २१ गाउँ भूमि अधिकार मञ्चमा सङ्गठित ३ सय ४६ परिवार भुकम्प प्रभावित सदस्यहरूलाई एक/एक थान ब्लाङ्केट प्राप्त गरेका छन् ।

पुनर्निर्माणको लागि नगद सहयोग

पुनर्निर्माणको लागि सामुदायिक अभियानअर्न्तगत सिन्धुपाल्चोकको किउल गाविस वडा नं ५, ६, ७, ८ र ९ मा अस्थाई आवास निर्माण कार्य सम्पन्न गरेका ४१६ परिवारलाई १५ हजार रूपियाँका दरले ६२ लाख ४० हजार रूपियाँ वितरण गरियो । उक्त रकम चेकमार्फत भुक्तानी गरिएको थियो । सहयोग रकमले भुकम्प प्रभावितहरूले अस्थाई आवास निर्माणमा श्रम कार्यमा खर्च गरेका छन् । एक्सनएड नेपालको सहयोगमा आत्मनिर्भर केन्द्रले कार्य गरिरहेको छ ।

भूमि अधिकार मञ्च

राष्ट्रिय भूमि अधिकार मञ्च, नेपाल (NLRF)
ठिमुरा, चितवन,
फोन : ०१-६९१४५८६
ईमेल : nlrfnepal@yahoo.com

CSRC
आत्मनिर्भर केन्द्र

सामुदायिक आत्मानिर्भर सेवा केन्द्र (CSRC)
धापासी काठमाडौं,
फोन : ०१-४३६०४८६
ईमेल : landrights@csrcnepal.org